

PRATARMĖ

Devintasis *Athena. Filosofijos studijos* numeris skiriamas kino ir filosofijos sankirtų refleksijoms. Jis sudarytas atsižvelgiant į vyraujančias tarptautinėje mokslo erdvėje kino filosofijos tyrimų metodologijas ir teorines prieigas bei dominuojančius mokslinius diskursus šiame tyrimų lauke. Numerio autoriai – Natalija Arlauskaitė, Dalius Jonkus, Aušra Kaziliūnaitė, Mantas Kvedaravičius, Ewa Mazierska, Kristupas Sabolius, Tomas Sodeika, Kęstutis Šapoka ir Renata Šukaitytė – gilinasi į Lietuvos ir pasaulio kinematografines praktikas kaip generuojančias filosofinių diskursų apie šiandieninę mūsų būtį ir pasitelkia filosofinius konceptus pasirinktiems kino fenomenams aiškinti ir analizuoti. Jų tekstai reprezentuoja tris pagrindines filosofinės kino minties rašymo prieigas – „ilustratyviąją“, „analitinę“ ir „tarpdisciplininę / hibridinę“. Pati skaitlingiausia kryptis pasauliniame kontekste – „ilustratyviosios kino filosofijos“ – kurios atstovai pasitelkia filosofines idėjas įvairiems kino fenomenams aiškinti ir konkrečių filmų problematikai, stilistikai ir pan. atskleisti arba kinematografiniais kūriniais iliustruoja filosofinius fenomenus. Tačiau būtų klaidinga apie šį rašymo būdą galvoti kaip apie formalistinį ir stokojantį kūrybinio požiūrio į filosofinės kino minties plėtotę. Dalis šio numerio autorių (pavyzdžiui, Renata Šukaitytė, Ewa Mazierska, Aušra Kaziliūnaitė) taiko „ilustratyviosios“ kino filosofijos principus savo tekstuose, tačiau nemažai autorių (ypač prancūzų filosofams Gilles’ui Deleuze’ui, Jacques’ui Rancière’ui ir Alainui Badiou, būdingas požiūris į kiną kaip į filosofavimo procesą (mąstymo apie pasaulį formą), tad jiems kinas – savotiška mąstymo mašina, galinti generuoti filosofinius konceptus (idėjas), kuriuos reikia paaiškinti atsižvelgiant į kinematografo specifiką. Toks mąstymas apie kino ir filosofijos santykį būdingas taip vadinamajai „analitinės kino filosofijos“ kryptčiai, kurioje veikia ir Kristupas Sabolius. Greta šių kino filosofijos

„stovyklų“ egzistuoja į ontologinę ir fenomenologinę kino problematiką orientuota kino filosofija, artima kino teorijos mokslui. Numeryje šiai krypčiai atstovauja Tomas Sodeika ir Dalius Jonkus. Šiuolaikinė kino teorija ir filosofija yra stipriai veikiamos kitų disciplinų (sociologijos, antropologijos, psichologijos, gamtos ar informacinių mokslų) ir tampa tarpdisciplininis (hibridinis) fenomenu, tad kino filosofiją tampa sudėtinga išsprasti į vienos disciplinos rėmus. Toks principinis požiūris taip pat juntamas daugelio šio numerio autorių tekstuose, ypač Natalijos Arlauskaitės ir Manto Kvedaravičiaus.

Tikiuosi, kad šis *Athena. Filosofijos studijos* numeris pristatys skaitytojui kino ir šiuolaikinės filosofijos tarpusavio sąveikų interpretavimo įvairovę ir paskatins gilesnes šio fenomeno studijas. Leidinyje pirmą kartą lietuvių kalba bus spausdinamas vienos reikšmingiausių Europos kino tyrėjos Ewos Mazierskos (savo filosofijos srities daktaro disertaciją apgynusios Lodzės universitete) tekstas „Moralinė sėkmė Woody Alleno filmuose“ bei garsių kino filosofų (jau tapusių klasikais) reikšmingi tekstai: Gilles’io Deleuze’o „Smegenys yra ekranas“, Jacques’o Rancière’o „Dokumentinė fikcija: Markeris ir atminties fikcija“ ir Alaino Badiou „Kinas kaip filosofinis eksperimentavimas“.

Leidinyje struktūruojamas ne pagal autorių atstovaujamas kino filosofinės minties plėtojimo kryptis (prieigas), bet pagal atskleidžiamą probleminį lauką. Jį pradeda skyrius „Kinas kaip mąstymas ir matymas“, kurį sudaro keturi tekstai: Alaino Badiou „Kinas kaip filosofinis eksperimentavimas“, Gilles’io Deleuze’o „Smegenys yra ekranas“, Tomo Sodeikos „Kino ontologija“ ir Dalius Jonkaus „Matomas matymas kaip įkūnytas suvokimas Vivian Sobchack kino patirties fenomenologijoje“, kuriuose autoriai gilinausi į kino ir filosofijos tarpusavio sąveikas ir atskleidžia kiną kaip pasaulio matymo ir suvokimo formą. Kitame skyriuje „Dokumentinė fikcija, atmintis ir istorinė vaizduotė“ Jacques’as Rancière’as („Dokumentinė fikcija: Markeris ir atminties fikcija“), Natalija Arlauskaitė („Anne’s Frank sapnai romiųjų naktį: indeksiškumo pažadas ir rastos medžiagos kinas“), Kęstutis Šapoka („Kino archyvas, atmintis ir ideologinis reversas“) reflektuoja kino ir audiovizualinio vaizdo gebėjimą generuoti kolektyvinę atmintį ir atskleidžia kiną kaip mediumą, gebantį produkuoti fikcijos, vaizduotės ir ideologijos vaizdinius. Aušra Kaziliūnaitė („Panoptizmas distopiniame kine: žmogaus ir Dievo žvilgsniai Piero Paolo Pasolini filme „Teorema“), Mantas Kvedaravičius („Ką pasakė tabakininkas iš Tabako gatvės? Didingumo žalojimas paskutiniajame Aleksejaus Germano kūrinyje“), Kristupas Sabolius („Carloso Reygadaso kinematografinė vaizduotės praktika“) skyriuje „Žvilgsnis, vaizduotė ir nereprezentuojamumas“ gilinausi į kinematografinio vaizdinio konstravimo strategijas per vaizduotės, žvilgsnio ir reprezentacijos fenomenų analizę pasirinktų autorių darbuose. Paskutinytis skyrius

„Moralė, utilitarizmas ir darbas“, kurį sudaro du tekstai (Ewos Mazierskos „Moralinė sėkmė Woody Alleno filmuose“ ir Renatos Šukaitytės „Naujoji darbininkų klasė lietuvių kine: lošėjai, dileriai, kreatyvai“), skirtas naujų moralinių, etinių situacijų refleksijoms besikeičiančioje Amerikos (Vakarų) ir Lietuvos (Rytų) visuomenėse.

Rubrikoje „Specialieji tekstai“ publikuojamas Arūno Sverdiolo viešos paskaitos „Mano filosofinis darbas“ tekstas, skaitytas gavus Lietuvos mokslo premiją 2013 metais. Recenzijų ir apžvalgų skyrelyje pateikiamos naujų lietuvių autorių knygų, kuriose tyrinėjamos kino ir vizualinės kultūros bei filosofinės minties tarpusavio sąveikos, recenzijos – Aušros Kaziliūnaitės „Trečiosios teritorijos“ (apie N. Mileriaus (sud.), A. Žukauskaitės, J. Baranovos, K. Saboliaus, L. Brašiškio knygą *Kinas ir filosofija*) ir Jurgio Viningo „Teorijos ir praktikos sankabos: tarp estetikos, politikos ir šizoanalizės“ (apie A. Žukauskaitės sudarytą straipsnių rinkinį *Intensyvumai ir tėkmės: Gilles’io Deleuze’o filosofija šiuolaikinio meno ir politikos kontekste*). Audrius Dabrovolskas ir Renata Stonytė apžvalgoje „Krizės fenomenas vizualinėse medijose“ aptaria 2014 metais Vilniuje vykusios tarptautinės konferencijos „Krizė kine ir vizualinėse medijose“ problematiką.

Nuoširdžiai dėkoju Lietuvos kultūros tyrimų instituto mokslininkėms Danutei Bacevičiūtei ir Audronei Žukauskaitei už naudingus patarimus ir visokeriopą pagalbą rengiant leidinį.

Malonaus skaitymo!

Renata Šukaitytė